

ویژگی اصیل و یکی از اهداف اساسی انقلاب اسلامی، کام نهادن و تلاش برای رسیدن بسط و عدالتی است که خداوند، نبل به آنرا به محرومان و مستضعفان وعده داده است که لازم است همه افراد در این جامعه به تناسب استعداد و ظرفیت و همسازان از آن برخوردار گردند.

از آنجا که در آغاز پایه ریزی سیستم جدید آموزش و پرورش، برنامه‌های درسی و آموزشی ما همچون سایر مظاهر فریبیده غرب، تقلید و نسخه برداری از روش های کشوری خاص بوده و این الگو برداری بدون تحقیق علمی کافی و بدون توجه به شرایط فرهنگی، اقلیمی و اجتماعی ماصورت گرفته بود، این سیستم آموزشی همیشه دستخوش نارسائیهها و مشکلات و بیعدالتی های زیانباری بوده است. نخستین مشکل اساسی تعدد و تنوع بی دلیل دروس در هر کلاس و انتخاب تعداد ساعات دروس و زمان آغاز و پایان سال تحصیلی است. برای نصفه می توان سیستم ارزشیابی و امتحان را افزود و اولین ضربه ولطمه‌ای که از این نابسامانی حاصل می شود، عقب ماندگی و افت تحصیلی و گاه ترک تحصیل بویژه در دانش آموزان وابسته به خانواده‌های مستضعف و ساکنان مناطق محروم و روستائی است.

در تعیین ساعات و زمان و حجم و کلیت و کیفیت دروس در هر یک از پایه‌های تحصیلی اختلافات فردی (استعداد - هوش - وضع جسمی) دانش آموزان - اختلافات فرهنگی، اقتصادی و خانوادگی - تفاوت‌های اقلیمی و اجتماعی در نظر گرفته نمی شود.

برای جلوگیری از این زیانها و نابسامانیها لازم بود راه‌حلهائی اندیشیده شود. طرح

کلاسهای جبرانی

تدریج اعتماد به نفس خویش را از دست داده و باورسان می‌شود که استعداد تحصیلی ندارند و به خیل مردودین یا ترک تحصیل کنندگان می‌پیوندند. اجرای این طرح بطور نسبی این نقیصه را برطرف خواهد ساخت.

با در نظر گرفتن واقعیت های آماری که در برگیرنده تعداد کل دانش آموزان از یک سو و میانگین بودجه سرانه هر دانش آموز و میزان مردودی و افت تحصیلی دانش آموزان از سوی دیگر و با یک محاسبه اجمالی روشن می‌شود که سالانه جمعا " مبلغ قریب به ۷۶/۵ میلیارد ریال صرف دانش آموزان مردودی می‌شود.

چنانچه با اجرای این طرح درصد مردودی به میزان قابل قبول و معقولی کاهش یابد و اگر

● لطفاً " ورق بزنید

کلاسهای جبرانی برپایه این اعتقاد و این اندیشه تهیه شده است که وظیفه شرعی و انسانی آموزش و پرورش بیش از هر چیز، یاری رساندن به دانش آموزان محروم و استفاده مطلوب از امکانات موجود است. دانش آموزانی که ممکن است از اسعادهای سرشار برخوردار باشند، اما والدینشان به علت بی سوادی نمی‌توانند به آنان کمکی کنند، یا آنقدر از نظر مالی درمضیق هستند که حتی تهیه وسایل لازم تحصیل برایشان مشکل است، چه رسد به اینکه در کلاسهای تقویمی و خصوصی ثبت نام کنند.

در صورت اجرای این طرح آمده است که برخورداری عادلانه و مساوی همه افراد از سهم آموزش و پرورش و در اختیار کذاردن تسهیلات امکانات و تجهیزات آموزشی در همه سطوح جامعه از مرکز کشور تا دورترین مناطق و روستاها. یکی از اهداف اساسی نظام آسوزش و پرورش در جمهوری اسلامی است و قانون اساسی به صراحت دولت را مکلف به اجرای این امر کرده است. از سوی دیگر اختلافات اقلیمی و فردی و اجتماعی و اقتصادی در جامعه ما ایجاد می‌کند که در کمیت و کیفیت برنامه های درسی تجدید نظر به عمل آید و به انعطاف پذیری و عدم همسانی برنامه ها و کوشش های آموزشی توجهی جدی مبذول گردد.

تراکم دانش آموز در کلاس بویژه در نقاط محروم شهرها و وجود کلاسهای چند پایه ای در روستاها معلمان را از رسیدگی و توجه به دانش آموزان بظاهر ضعیف باز می‌دارد، در نتیجه دانش آموزانیکه به دلایل مختلف استعدادشان شکوفا نشده است نمی‌توانند همگام با دیگر دانش آموزان پیش بروند و به

● بقیه ارفصحه قبل

۳ - کمک به دانش آموزانی که در بعضی از مواد درسی ضعیف هستند و مجبورند از تکماده استفاده کنند. یا بخاطر ناتوانی در دو ماده درسی مردود می شوند.

۴ - جلوگیری نسبی از وارد آمدن ضربات روانی و نالماات روحی به دانش آموزان براساس مردودی و ایجاد اعتماد به نفس در دانش آموزانی که به دلایل مختلف : فرهنگی ، اقتصادی ، اجتماعی و تواناییهای فردی در برخی از دروس ضعیف هستند .

جامعه تحت پوشش این طرح دانش آموزان دوره های تحصیلی ابتدائی ، راهنمائی تحصیلی و متوسطه هستند ، و در درجه اول در مناطقی محروم اسانها ب اجرا درمی آید . کلاسهای حبرانی هم در طول سال تحصیلی ، برای دانش آموزانی که از حد متوسط ضعیف تر هستند با افزودن ۲ تا ۴ ساعت به ساعات درس هفتگی و نیز در ایام تعطیلات تابستان برای دانش آموزان تجدیدی تشکیل می گردد . دانش آموزان

بتوانیم درصد مردودی را به نصف وضعیت فعلی تقلیل دهیم علاوه بر اینکه مبلغی بیش از ۳۸/۷ میلیارد ریال صرفه جویی خواهد شد می توانیم قریب به ۹۲۵ هزار کودک را لازم التعلیم را بدون ایجاد امکانات جدید تحت پوشش قرار دهیم .

اهداف طرح حبرانی

- طرح تشکیل کلاسهای حبرانی براساس اهداف مشخصی تهید شده و به اجرا درآمده است که می توان بد چهار هدف اصلی آن بسه شرح ذیل اشاره کرد :

- ۱- کاهش نسبی افت تحصیلی (کمی و کیفی) بخصوص تقلیل درصد مردودی .
- ۲- حداکثر استفاده از امکانات موجود برای جذب تعداد بیشتری از کودکان و نوجوانان لازم التعلیم (گروه سنی ۱۷ - ۶ سال)

در بهبود طرح از طرف دفاتر آموزش ابتدائی و راهنمائی تحصیلی و آموزش متوسطه نظری اقدام های لازم صورت خواهد گرفت .

بانوجه به تنگناها و مشکلات موجود و کمبود اعتبارهای لازم، علاوه بر تسکین کلاسهای جبرانی در طول سال تحصیلی در نخستین گامها مقرر گردید در تابستان سال جاری کلاسهای جبرانی در مناطق آموزشی استانها در پایه های پنجم ابتدائی و اول و دوم و سوم راهنمائی تحصیلی به اجرا درآید که با یاری خدا در سالهای آتی کلیه دانش آموزان دوره های تحصیلی بتوانند از ثمرات ارزشمند آن بهره گیری کنند .

دفتر معارف و اوقاف و امور آموزشی

جدیدی به فاصله ۲۰ تا ۳۰ روز پس از دریافت نتیجه امتحان و گذراندن یک تعطیلی کوتاه موظف به شرکت در کلاسهای جبرانی هستند که در حدود یک ماه در تابستان به طول می انجامد . البته زمان تشکیل کلاسها با توجه به شرایط مناطق انعطاف پذیر خواهد بود ، زیرا مناطق گرمسیری و سردسیری در اجرای این طرح نمی توانند برنامه زمانی یکسانی داشته باشند . در حال حاضر پس از تصویب شورای عالی آموزش و پرورش این طرح در بسیاری از استانها و مناطق بویژه مناطق محروم به اجرا در آمده است و ارزشیابی از نتایج اجرای یکساله آن در دست بررسی است که انشاء الله بانوجه به این ارزشیابی

کودکان را دوست بدارید و آمان از امور و مهربانی قرار دهید

★ بقیه از صفحه ۳

دست اندرکاران مجله است .

است، خیلی شاق و طاقت فرسات . نگاهی بد
جدول زیر بیانگر بسیاری از واقعینهاست که
احتیاج به نوشتاری در این زمینه نیست .

حال که جدول را دیدید تصدیق میفرمائید
اگر کمک و مساعدت شما مردم خوب ما نبود
آیا قادر به ادامه خدمت بودیم؟ ولی چقدر

هزینه‌های مجله در مقایسه قیمتها بین سالهای ۶۳ تا ۶۷

موارد	سال ۶۳	سال ۶۸	درصد افزایش	درصد اضافی
چاپ مشکی	ریال ۴۰۰	ریال ۷۰۰	۷۰ درصد	% ۷۵
" رنگی	" ۱۰۰۰	" ۱۷۵۰	" " ۷۰	% ۷۵
صحافی هر جلد	" ۴	" ۷	" " ۴۰	% ۷۵
کاغذ داخل	" ۱۸۳۰	" ۶۵۰۰	" " ۴۰۰	% ۳۵۵
" جلد	" ۲۳۰۰	" ۸۵۰۰	" " ۳۵۰	% ۳۷۰
کارتن	" ۲۱	" ۴۲	" " ۵۰	% ۱۰۰
پاکت مجله	" ۴/۵	" ۱۶	" " ۱۶۰	% ۳۵۵
هزینه ارسال پست	" ۱۰	" ۳۵	" " ۳۵۰	% ۳۵۰
چسب برای کارتن‌ها	" ۸۰۰	" ۴۰۰۰	" " ۵۰۰	% ۵۰۰
هزینه حمل مجلات از قم به تهران	" ۱۲۰۰۰	" ۲۲۰۰۰	" " ۸۰	% ۸۳ % ۸۳

می بود از مردم تقاضا داشت؟ هر سازمان و
ارگانی به نحوی از مردم توقع دارد و فوراً " شماره

البته بسیار حاست بگوئیم تنها رقم ثابت
این جدول حق التألیف نویسندگان و حقوق

حسابی را هم اعلام می کند و شما هم واقعا " کوتاهی نمی کنید که اجرکم عندالله . . . . . حاصل جلسات متعدد مسئولین مجله و جروبحث کردنها این شد که قیمت مجله را از یک جلدی دهمر مجله نهران ۶ ریال به ۲۵ ریال بالا ببریم باور کنید چاره‌ای نداشتیم و با اکره نامام پذیرفتیم ولی می دانیم که میدانید بهای یک دفتر ۱۰۰ برکی گاهی چنداست؛ و ما فقط بهای نیم پاکت سیگار تیر آنهم به قیمت صد درصد دولتی و با دفترچه بسیج و شاهد عادل

به اشتراک یکساله مجله افزودیم و با عبارتی دیگر شما فقط ^۱بهای اضافی ارسال را می بردارید و بقیه کسورات را چشم به امید خدای کریم و مهربان دوخته ایم که کمکمان کند. ولی در هر حال شرمنده از آییم . . . . .

پیوند

❁ بقیه ارفصحه ۵۱

در این زمینه روش بین بوده و مواظب اعمال و رفتار خود باشد و در عین حال توجه داشته باشد که عدالت و برابری مطلق در واقع یک مدینه فاضله است نه یک واقعیت قابل دسترسی .

ارسوی دیگر چگونه می توان از دلبستگی شدید و توجه تقریبا " انحصاری مثلا " نسبت به " دردانه نه تعاری " چشم پوشید و جلوگیری کرد؟ آنهم در حالیکه بجه‌های بزرگتر روبروز کله شق تر و کلافه کننده تر می شوند؟ البته غالبا " باین نکته توجه نمی شود که این کلافگی خود نتیجه رفتار پدران و مادران ناوارد است .

نکته دیگر اینکه گاهی شباهت اخلاقی یا جسمی یکی از کودکان به یکی از افراد مورد علاقه و احترام شدید پدر یا مادر (مثلا " شباهت به یکی از گذسگان) یا موارد مشابه دیگر موجب محبوبیت خاص آن کودک می شود. در این حالات به ناءثیر چنین رفتاری بر دیگر افراد و کودکان باید توجه داشت و در برابر محبت جنبه‌های مختلف موضوع رادر مد نظر گرفت که در غیر این صورت از لحاظ کودکان نوجیه آن بسیار مشکل و غیر قابل درک است .

عیب انسان همین بس که از دیگران چیزهایی را می بیند و بحساب

می آورد که همانها را در خودش ناپدید میگیرد و بآنها توجهی ندارد .

◆ بقیه از صفحه ۷

و بی هنر لقمه چینه و سحتی بیند"
و همچنین در باب اول گلستان: "توانگری
بهنراست نه بمال."

در مورد طفلی که برای خدمت بزرگان پرورش
می دهند مواد ذیل را در باب اول گلستان ذکر
فرموده: طرز محاوره و سخن گفتن با بزرگان -
آداب ملوک.

بنابراین نظر کلی سعدی اینست که کار
عمده تربیت، علاوه بر آموختن هنر، ایجاد
عادات و خوی های پسندیده است چنانکه باب
هفتم را با این بیت شروع می کند:

سخن در صلاح است و تدبیر و خوی

نه در اسب و میدان و چوکان و گوی
و تمام عادات حمیده و خصائل نیکو را در
ضم پند و اندرز بصورت امثال و حکم بریانی
اعجاز آمیز که آیتی از فصاحت و بلاغت است
تشریح و بیان فرموده است.

اما در باب روش آموزش و پرورش سعدی
نظریات زیر را ابراز داشته است:

۱ - انسان برای فهم مطالب و قضاوت در
امور باید حواس خود را بکار برد: "بزرگشاه علوم انسانی"
ترا دیده در سر نهادند و گوش

دهان جای گفتار و دل جای هوش
مگر باز دانی نشیب از فراز

نگوئی که این کوتاه است آن دراز
۲ - در هر موقع بیم و امید را باید وسیله
تربیت طفل قرار داد چنانکه فرماید: "به نیک
و بدش وعده و بیم کن"

و در جای دیگر:
طبیعت شود مرد را بخردی

بامید نیکی و بیم بدی
۳ - کودک را نباید بناز و نعمت پروراند و در نه

درد دنیا دچار زحمت خواهد شد:

پسر چون پدرازا کش پرورد

بسا روزگارا که سختی برد
و گرش دوست داری بنازش مدار

۴ - از طرف دیگر پدر باید فرزند را خوب
نگاه دارد و حاجات او را برآورد:
پسر را نکودار و راحت رسان

که چشمش نماند بدست کسان
۵ - سعدی معتقد است که طفل را از رفیق و
قرین بد باید دور داشت:

نگه دار از آمیزگار بدش

که بد بخت و بیبره کند چون خودش
۶ - معلم گاه سخت گیری باید بکند گاه ارفاق
و هیچگاه اعتدال را از دست ندهد:

درشتی و نرمی بهم در، بهاست

جوگرگز که جراح و مرهم نه است
درشتی نگیرد خردمند پیش

نه سستی که نازل کند قدر خویش
۷ - اگر با وجود پیش گرفتن رویه معتدل باز
طفل سرپیچی کند باید به تنبیه بدنی توسل
جست:

هر آن طفل کاو جور آموزگار

نبیند جفا بیند از روزگار
ندانی که سعدی مراد از چه یافت؟

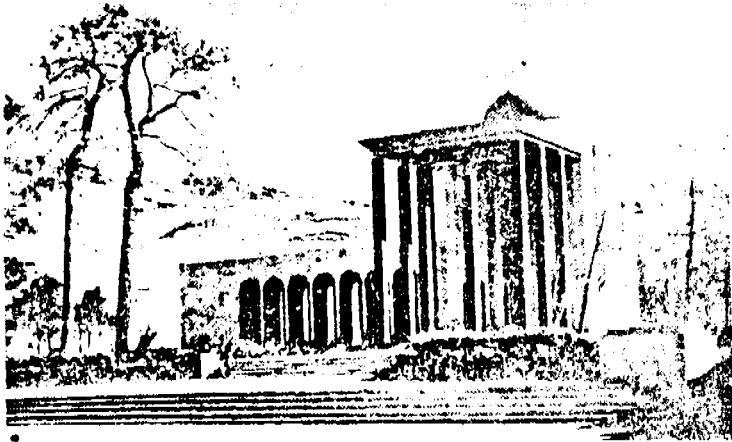
نه هامون نوشت ونه دریا شکافت
بخوردی بخورد از بزرگان قفا

خدا دادش اندر بزرگی صفا
۸ - تحصیلات نظری به تنهایی سودمند

نیست بلکه باید با عمل تواءم باشد و این مطلب
را باسکال مختلف در باب هشتم گلستان بیان

و تشریح فرموده که در اینجا نقل می شود:
"عالم بی عمل درخت بی براست" و هر که

علم خواند و عمل نکرد بدان ماند که گاو راند

خودداری کند :

بیرس هرچه ندانی که دل پرسیدن

دلیل راه تو باشد بجز دانائی

۱۰ - انسان باید رعایت ذوق و میل شنونده

رایکندورنه ممکن است به بیاناتش دل ندهند :

حکایت بر مراج مستمع گوی

اگر خواهی که دارد باتومیلی

و تخم نیفشاند و "یکی را گفتند عالم بی عمل

بچه ماند؟ گفت برزبور بی عمل"

علم چندان که بیشتر خوانی

چون عمل در تونیست نادانی

نه محقق بود نه دانشمند

چارپائی براو کتابسی چند

۹ - سؤال کردن باید وسیله کسب اطلاع

و نعلم باشد و انسان نباید از پرسیدن از دیگران

☆ بقیه از صفحه ۸۳

را نشان دادند که در آن کودکان به فعالیت های

گروهی مشغول بودند و برای این کار خود یاداش

دریافت می کردند. در حالیکه برای گروه دیگر

کودکان کمرو و گوشه گیر فیلمی پخش می شد که

هیچگونه انسانی در آن بازی نمی کرد. در نتیجه

مشاهده گردید که کودکان گروه اول در روابط

اجتماعی خود بهتر عمل کردند و در کنش

متقابل اجتماعی پیشرفت داشتند و گروه دوم

برعکس بودند. بنابراین چه در محیط مدرسه و

چه در خانه بایستی به اینگونه کودکان فرصت

بیشتری داده شود تا در فعالیت های گروهی

شرکت نموده و احساس نمایند که در گروه جایی

دارند. ☆

این عمل خوب نیست ولی پذیرفته شده است و

رفتارهای ناخالص و بدر رفتاری وی بزرگتران را

نمی ترساند و با این همه مورد توجه و محبت

قرار می گیرد.

۲ - استفاده از روش سرمشق گیری می تواند

مفید واقع شود. شرکت دادن کودک کمرو در

بحث های کلاسی و انشاء خوانی، تماشای

تلویزیون و فیلم موجب تشویق می گردند و وی نیز

بتواند آزادانه در این فعالیت ها شرکت نماید.

یک پژوهش انجام شده نشان داده است که

استفاده از روش سرمشق گیری مفید بوده است.

در این تحقیق به گروهی از کودکان کمرو فیلمی

★ بقیه از صفحه ۱۷

متناسب با مدروز لباس را از بازار تهیه می کنند .

خانواده‌های مرفه که ناهمین مالی دارند ، جوانان نشان درمیادین ورزشی سرگرم می شوند و مسائل بازی درخانه دارند ، بخشی از وقتشان به مهمانی و سینما و شب نشینی و نظائر آنها صرف می شود . البته آنها هم خود و فرزندانشان در تعطیلات تابستان بدون مشکل نیستند . نظام ورزشی آنان طوری است که در بعضی مسائل و موارد موجب و موجد ایجاد احساس حقارت در نوجوانان و خانواده‌های اقشار پائین جامعه هم می شوند . این خانواده‌ها اگر فنوت کنند وقت داشته باشند می توانند از طریق ناهسیس و اداره مراکز آموزشی ، با آموزشهای رایگان به تعدادی از جوانان محل کمک برسانند .

با کمک مالی خود فضای مدرسه را در روزهای تابستان برای بچه های مدرسه دائر نگهدارند . . . .

بهر حال اگر قرار باشد اجتماعی اصلاح بشود تمام اقشار بایستی درصد تربیت جوانان باشند ، زیرا آنان نیروی کار آمد آینسده کشورند و اگر یکی شان آسیب دید به دیگران هم سرایت می کند .

قوام و دوام جامعه به اینستکه کسانی که از لحاظ فکری و از جهت مالی توانا تر هستند درصد تربیت اقشار پائین تر جامعه باشند و الا هر دو آسیب می بینند . آسیب دیدن طبقات اشرافی ممکن است طرف دوسال یا چهارسال محسوس واقع نشود ، اما بعد از بیست سال و بیشتر روی فرزندان خود آنان محسوس واقع می گردد .

در دماغ اکثر افرادی که فرزندشان را به مدرسه

بی فرستند و اختصاصاً در فکر و ذهن خانواده های تروتمند و اشراف اینستکه فرزندشان در پایان تحصیلات ، دکتر ، مهندس ، لیسانس و نظائر اینها باشد . این علاقمندی نه تنهایی عیب است بلکه قابل ستایش نیز هست ، زیرا در هر حال شئون مملکت به توسط همین تحصیل کرده ها بایستی حراست شود ، اما مشکل اینستکه به کار و مشاغل و حرف و پیشه های اعنائی می شود ، در حالیکه حیات جمعی بدون این اشتعالات ممکن نیست .

بعمولاً همه صاحبان مشاغل از شغل و حرفه خودشان اظهار ناراضگی می کنند ، ناتوا به بچدش نمی گوید که ناتوانی را هم یاد بگیرد راننده درصد نیست که بچدش رانندگی را هم شغل بداند ، معلم بد صراحت و مکرر به

قرار نگیرد.

آموزش، ورزش، سرگرمی در ایام تعطیل در مدارس

از آنجا که اجتماع نوجوانان مستلزم داشتن فضا و مکان است، بهترین فضای امن و سالم همان محیط مدرسه ها است.

بعد از مساجد و حسینیه ها و تکیه ها و مدارس علمیه، مدارس از مقدس ترین مکانها هستند. مدارس مانند مساجد به همه مردم تعلق دارند و هرکسی که فرزندی درس تحصیل داشته باشد می تواند و حق دارد که فرزندش را به مدرسه بیاورد.

★ لطفاً " ورق بزنید

شاگردان توصیه می کنند میادای معلم بشویسد خیاط حاضر نیست بجهاش خیاطی راهم فرا بگیرد. و این سرعجیبی است که عموم محصلین مایلند بعد از تحصیلات کارمند دولت بشوند.

مشکل خانواده های مرفه در همان، فساد زیادشان است. زیرا ثروت و مقام غرور آفرین است. و قرآن کریم این خصیصه انسان رانیبین نموده است.

(علق آیه ۶) ان الانسان لیطغى ان رآه استغنى همانا انسان چنانچه بی نیازی پیدا کند طغیان می کند.

فرزندان اغنیاء وسائل لوکس دارند، برای تفریحات و ورزش و بازی، ماشین، موتور دوچرخه و نظائر آنها را دارند، برای گردش به ساحل دریا، بیلاقی و سایر شهرستانها، می توانند بروند. درخانه ویدئو، وسائل نوازندگی صیط و امثال آنها را دارند. غذا و لباسشان بدون موانع فراهم است. این سیری نیازهای بعدی را تشدید می کند.

اشکال ممکن است از اینجا پیدا شود که میان پسران و دختران در حوزه فامیلی و در مرحله، حسرو نسر برقرار گردد، اگر جوانان دوجنس بتوانند بدون موانع بایکدیگر گفتگو کنند و تماس داشته باشند عوارضی را بوجود می آورند که بحاطر آن خانواده و فامیل را دستخوش النهاب فرار می دهند.

برای جوانان خانواده های مرفه که طاسات پرداخت هزینه تحصیل را دارند، بهتر از هر چیز آنسکه برای تحصیلات جنسی و نفویت دروس در موسسات آموزشی ثبت نام کنند و یا در کلاسهای خطاطی و تعمیرات و وسائل الکترونیکی شرکت جویند. و در طول تابستان نوارهای صوتی و فیلمهای مبتدل ویدئو در دسرس جوانان

برای دائرکردن مدارس جهت استفاده‌های نوجوانان از اوقات فراغت ، پدر و مادرها بایستی ، تدابیری بکاربرند والا ورود بی‌رویه به محوطه مدارس میسر نمی شود ، برجسی از تدابیری را که اولیاء دانش آموزان بایستی بکار ببرند بشرح زیراست :

الف - پدر و مادرها دسته جمعی از ادارات آموزش و پرورش بخواهند که مدرسه را در اختیار آنان بگذارند . برای اداره اجتماع محصلین درمدرسه بهتر از هرکس همان کادر مدیریت و آموزشی خود مدرسه هستند . اگر آنان حاضر بشوند که درایام تعطیل تابستان برای سرپرستی و حفاظت دانش آموزان به مدرسه بیایند از هر لحاظ مطمئن تر از کسان دیگری هستند کسه از خارج مدرسه می آیند .

ب - پدر و مادرها بایستی از قبل بودجهای برای پرداخت به معلمان فراهم کنند و در حسابی بگذارند ، این حساب ممکن است زیر نظر انجمن اولیاء و مربیان باشد .

ج - چگونگی برنامه مدرسه را از قبل معلوم نمایند که چه کسانی از معلمان متصدی جهنوعی از فعالیت‌های آموزشی ویا هنری و باورزشی و تفریحی می شوند .

د - قطعاً " دربرنامه معلوم خواهند کرد که مدرسه هرروز چه ساعتی گشوده می شود ، ودرچه ساعتی تعطیل می گردد .

ه - چون تابستان درسه‌ها را نمی توان الزامی و اجباری گذاشت ، در محیط مدرسه نیابستی از سوی مدیر و ناظم و معلمان خدمتگذار خشونت بکار برود ، زیرا بچه ها الزامی ندارند که بیایند و اگر محیط مدرسه

شاد و جالب و همراه با تفریح و سرگرمی نبود دانش آموزان کوجه را ترجیح می دهند و از مدرسه بیزار می شوند .

و - هرروز یک ساعت و حداکثر دوساعت را می شود به آموزش دروسی مثل ریاضی ، علوم فارسی و نظائر آنها تخصیص داد . همین مقدار وقت برای بازی و سرگرمی و تعالیم اخلاقی و اجتماعی باید گذاشت .

ز - ورزش حتماً بایستی دربرنامه هر روز وجود داشته باشد ، زیرا نوجوانان نیاز به جست و خیز و بازی دارند و الا زندگی برایشان تلخ و دشوار می شود و عذاب می کشند .

ح - برنامه‌های تجدیدی و کلاسهای تقویتی را می شود تا حدودی یکی کرد . و اگر از هم جدا باشند ، پدر و مادرها بایستی هزیند آنرا که شامل حق التدریس معلمان است تا نامن نمایند .

تحصیل و دانش است. همه ما این رادرک کرده‌ایم ولی عمده بحث در این است که ما مددجویان که هرکدام بنوعی دچار افسردگی و کمبودهای روحی و روانی هستیم چه کنیم که بتوانیم درس بخوانیم. بگذارید من از خود بگویم. من در تمام زندگی ۱۲ و ۱۳ ساله یک بار مهر و محبت ندیده‌ام، هنوز که هنوز است ناله و گریه‌های مادرم را نمی‌توانم فراموش کنم، شما اگر راست می‌گوئید راهی بمن نشان دهید که من بتوانم درس بخوانم والا درس خواندن کلی برای ما مددجویان فایده‌ای ندارد.

و عبارت دیگر اگر شما برای ما نوش نیستید پیش هم می‌آید.

مراقبت و نگهداری بعمل آمده است. شما را بخدا آیا می‌توان بیمار را بدون شناساندن درد و داروها درجائی نگهداری و محافظت کرده امید بهبودی از او داشت؟ اجازه بدهید بعنوان نمونه این نکته را بیان کنم. چند روز پیش مدیر مدرسه همه شاگردان را جمع کرده بآنان چنین گفت: شما می‌دانید که سعادت دنیا و آخرت انسان وابسته به علم است، تمام انحرافات و ابتلاآت از جهل و نادانی سرچشمه می‌گیرد. دزدی‌ها و سرقت‌ها و حتی قتل و جنایت‌ها معلول نادانی و جهالت است، شما باید درس بخوانید تا خود را از بدبختی نجات دهید. دریایان سخنان خود همه ما را مورد ملامت و توبیخ قرار داده مدعی شده‌که ما تنبلی و سستی کرده بخواندن درس نمی‌پردازیم. من آنروز از جوی که در بنیاد حاکم بود ترسیده سکوت کرده، چیزی نگفتم ولی امروز توسط این نامه آنچه درد دل دارم بیان می‌دارم:

سرکار خانم مدیر بلی همه ما مددجویان می‌دانیم که سعادت همه انسان‌ها در پرتو

رفتار خود را با دیگران چه کوچک باشد و چه بزرگ از روی

پسندیدگی و احترام قرار داده

و آنرا از ما سزاگویی و آزارسانی بازدار

● بقیه از صفحه ۲۵

رابطه باید اقدامی سریع داشت تا زمینه برای تثبیت آن حالت پدید نیاید.

علل و عوامل آن

بیش از اتخاذ هرگونه تصمیمی در مورد اصلاح این عارضه ضروری است درباره علل و عوامل مسل آن اندیشید، اما درزمینه سه ریشه‌ها و علل آن از موارد بسیاری باید سخن گفت که اهم آنها بدینفرمانند:

۱- علل زیستی

دراین زمینه از موارد بسیاری می توان نام برد که برخی از آنها عبارتند از:

بیماریهای مربوط به سلسله اعصاب و ضعف و فرسودگی بافت های مغز که در کنترل ارتباط عصبی را نشان می دهند.

ضربه های مغزی که در اثر آن ممکن است حاشیه کوچکی از ادراکات دربروند فراموشی قرار گیرد.

عفونت های مغزی بویژه در رابطه با آسیب دیده های جنکی و جراحی مغزی آنها
- وجود صرع از نوع لوب نامیودال که با حالت ماتی و منگی همراه است تا حدودی که ممکن است بیمار کسی را نشناسد.

- تومورهای مغزی که در مواردی خود عامل ناراحتی و مرضی است.

- مسمومیت های شدید که در اثر آن فراموشی و حتی بهت روانی دیده می شود و با اشکالی در یادآوری وجود خواهد داشت.

- ضایعاتی که ارتباطات (بافت سفید مغز) را

آسیب می رسانند و اثرات یادگیری را از بیس می برند.

- عامل خواب که خود باعث فراموشی است مخصوصاً خوابهای طولانی و بسیار

- وجود برخی از بیماری ها چون منزیست حتی آبله و حصه و سرخچه که در دهن اثرات منفی بر جای می گذارند.

- گاهی تحریکاتی در مغز صورت می گیرد که در آن خون بطور ناگهانی از مغز قطع و یا کم می شود.

- برای افراد مسن عوامل دیگری هم قابل ذکر است مثل اعتیاد، الکلیسم، تصلب شرائین و اختلال در عروق، فشارخون، ...

۲- علل روانی

گاهی فراموشی بخاطر انگیزه ها و عوامل روانی است. اهم مسائلی که در این رابطه قابل ذکرند عبارتند از:

- وجود تضاد و تعارض در روان کسه خود درجه آگاهی را به روی مامی بندد مثل بیماری هیستری

- جبر در رد یا قبول یک درخواست بگونه ای که آدمی به اصطلاح در حال بروز قرار گیرد و نداند چه کند.

- بی اهمیت بودن یک مسأله که باعث بی اعتنائی نسبت به آن می شود. (مثل نگاه کردن به ساعت که زود آن را فراموش می کنیم)

- وجود برخی از بیماری های روانسی و بخصوص روان بریشی (بیسکور)

- عدم رغبت نسبت به یک مسأله و موضوع و احساس جبر در فراگیری آن

- احساس وجود مانع در یادآوری مسائل مثل

مانع احساس گناه و یا مقصربودن

شود .

— عدم استعداد درزمینهای خاص که باضعف
دریادگیری همراه است .

— وارد شدن مساءً لهای بیگانه با رشته کار و
نخمس افراد مثل فردی که پزشکی می خواند
فرمول ریاضی حفظ کند .

۳ — علل ذهنی

گاهی عوامل مربوط به ذهن در فرد اشسر
دارند و دراین زمینه ساحتی قابل طرحند که
اهم آنها عبارتند از :

— عدم تکرار و یا دستخوردگی پیدا نکردن
مطلب در ذهن مثل یادگرفتن یک اسر و عدم
تکرار و استعمال آن

— عدم ناه تر ذهنی فرد بدینگونه که چیزی
را می شنود ولی بخاضر نمی سیارد و یا به یاد
نمی آورد .

— تیرگی شعور و یا نارسانی درمشاعبرکه
خود بتللی متعدد برای افراد پدید می آید .

— ضعف دقت و ادراک در افراد که خسود
باعث ضعف درفراگیری و درنتیجه عدم سوان
یادآوری است .

— حضور مطللی مهم تر که مطلب قبلی را از
دهن میرداید .

— شباهت دوساءله که در ذهن باشند و
فراگیری یکی باعث فراموشی دیگری شود .

۴ — علل عاطفی

— بی بوجهی به مطالب در حین فراگیری و
بی اعتنائی و یا سهل سمردن آن .

گاهی فراموشی بخاطر جنیدههای عاطفی است
دراین زمینه سیز موارد بسیاری قابل ذکرند از
● لطفاً " وری بزنید

— بداخل عوامل کوناگون دردهن که باعث
می شود مطلب آنتحان کهماند در ذهن نسبت

● بقیه از صفحه قبل

جمله:

— عدم درک و فهم معانی عبارات و فراگرفته‌ها خود در فراموشی مؤثرند، موضوعات معنی دار بیشتر در ذهن‌ها باقی می‌ماند.
 — عدم توجه به مطالب درسی در مرحله فراگیری بهرعلتی که قابل طرح باشد.
 — نحوه فراگیری و آموختن، حفظ کردن که اگر با انگیزه و هدفی همراه باشد در آن فراموشی کمتری است.
 — عدم نارگی مطالب خود سبب فراموشی سریع تر آن خواهد شد.
 — مطالب تازه حفظ شده زودتر فراموش می‌کردند.

— همراه نبودن مطالب یادگرفته شده با عادت‌های حرکتی و ....

۶- علل دیگر

همچنین عوامل دیگری هم قابل ذکرند مثل:

— مرور زمان که باعث فراموشی می‌شود مثل عدم بکارگیری زبان خارجی آموخته شده
 — افزوده شدن برسخت یادگیری مسائل که باعث فراموشی مطالب گذشته می‌شود.
 — وجود فاصله اندک در بین مطالب فراگرفته شده.
 — عدم توان فرد در برابر تهدید عوامل خارجی بگونه‌ای که احساس جبر در فراگیری داشته باشد.

— صحنه‌ها و حادثه‌های مشغول دارنده ذهن که باعث فراموشی مطالب دیگر می‌شوند.
 — شوکهای شدید فیزیکی، شوک روانی تکان‌های شدید سر، داغ کردن بیشانی افراد و ....

— وقایع مضبوط بیش از وقایع نامضبوع بخاطر سپرده می‌شوند — امور مورد تنفر فراموش می‌شوند.

— واپس زدگی، وسرکوبی تمايلات که به آن فراموشی عاضفی گویند.

— پريشانی هیجانی که خود از عوامل مهم فراموشی است مثل غم‌های شدید و شادی‌های شدید.

— عامل ترس وحتی اضطراب کسه سبب فراموشی هاست، حتی ترس از اینکه نکنند فراموش کنم.

— فراگیری بر اساس انگیزه‌های آنی که باعث غفلت و فراموشی در امور می‌شود.

— حوادث عاطفی شدید مثل مرگ عزیزان — عامل شرم و خجلت که فراگیری‌ها را تحت الشعاع قرار می‌دهند و بدنیسال آن فراموشی زیاد است.

کلا "فراموشی عاطفی را باید جزو فراموشی‌های یادآوری دانست که در آن خاطرات واپس زده و سرکوب شده به آسانی ممکن است در صحنه شعور روشن ظاهر شود. البته در فراموشی عاطفی عوامل شخصیتی و تجربیات گذشته دخالت دارند از جمله آدمی گاهی در شرایطی قرار می‌گیرد که از شناختن کامل حوادث ناراحت است.

۵- علل فرهنگی

گاهی فراموشی دارای ریشه و جنبه فرهنگی است. در این زمینه از نکات و عوامل بسیاری می‌توانیم نام ببریم که اهم آنها عبارتند از:

او می تواند حوادث را به سادگی به خاطر آورد و فراموش شده‌ها را احیا کند.

۳- طریق دیگر

در این زمینه دیگر راه‌ها را باید ذکر کرد که اغلب جنبه کمکی و تاییدی دارند مثل :

- ایجاد انگیزه‌های جدید در افراد برای فراگیری و بخاطر سپردن و علاقه به ضبط مباحث .

- واداشتن به تکرار مطالب فراگیری که خود باعث تثبیت نقش آن در ذهن است .

- رعایت بهداشت و درمان اعضا بدن

- استراحت و خواب منظم در فضائی بدون آشوب

- رفع عوارضی که باعث بروز چنان حالتی در افراد شده است .

- واداشتن به بیعیمی و یافتن نشاط و شادمانی .

- ورزش و پیاده روی که در این رابطه بسیار مؤثر است و تماشای زیبایی‌ها و خاطره -

انگیزی ها .

- حساسیت زدائی از مسائل مهم و نگران کننده .

- شوک دادن ها بشرطی که فراموشی اولیه ناشی از شوک باشد .

- در فراموشی عصبی مادام که مانع از بیرون رود فراموشی سرچای خویش است .

در طریق بازسازی و اصلاح

پاره‌ای از تلاش‌های مربوط به اصلاح و درمان صورت‌پریشکی دارند و برخی صورت روان‌پریشکی و حتی روانشناسی و روان‌کاوی ، مادر این زمینه تنها به‌پاره‌ای از موارد اشاره می‌کنیم :

۱- درمان پزشکی

این دیگر کاری است تخصصی که برانسر تشخیص پریشک باید انجام شود و او ممکن است در موارد لازم داروهای را تجویز کند و طبیعی است بدون اجازه او کاری را نباید انجام داد .

او ممکن است در مواردی جراحی معسر را پیشنهاد و عمل کند و بیمار پس از آن بهبودی کامل باید و حتی مطالب فراموش شده را بخاطر آورد . هم چنین ممکن است از تحریک الکتریکی در برخی از نواحی کرنکس استفاده کند و یا داروها و ترکیباتی از نوع سدیم پنتانل تجویز کند که معروف به داروی کشف اسرار است . در کل این کار در حیطه علم پزشکی است و حق مداخله در آن نیست .

۲- خواب مغناطیسی

برخی از صاحب‌نظران خواب مغناطیسی یا هیپنوتیزم را تجویز می‌کنند که چنانچه " باید زیر نظر منحصی همراه با القاتی صورت گیرد و این کار غیر از آن چیزی است کسه توسط عده‌ای از افراد معروف الحال در جامعه به نمایش گذارده می‌شود . . . در خواب مصنوعی

نظاهری از نوع اول بوده و یا بعلت ندانسن درس و یا ناشی از شرایط حاکم برجلسسه امتحان بااسسد که در تمام موارد نوق مذاکره و گفتگوی صمیمانه بادانش - آموز و برگزاری امتحانات مکرر بصورت امتحان فوه و نظائر آن موجب می شود هم دانش دانش آموز افزایش یابد وهم نگرانی اوازمطالب درسی برطرف سده و صنا " او راحت شرکت در جلسات امتحانی رسمی تر آماده نماید . معمولا " معلمینی که باین نکات توجه دارند دانش آموزان

کشف گردد و دررفع هریک از آنها برنامه ریزی و تلاش شود، والا با مطالعه چند صفحه و یک درس و انجام امتحان تجدیدی بعنوان یک بار امتحان مجدد چیزی تغییر نخواهد یافت و احتمال تکرار آن همانگونه که بارها ملاحظه کرده ایم وجود دارد . عوامل مهمی که بعدا " روی آنها ناء کید می نمائیم :
وجود اضطراب و نگرانی است که ممکن است بصورت دائمی و مزمن ویا بصورت ناگهانی و

آنها در کلیه امتحانات بخصوص در امتحانات نهائی موفقیت بیشتری را کسب می نمایند . این توصیف را به والدین عزیز می توان نمود که با همیمن سیوه با وقت گذاری مستمر، هماهنگ با کلاس و درس و مدرس پرسشهای امتحانی از فرزندانشان بنمایند تا ایشان از نتیجه آن بهره مند شوند . و در تابستان از پرسشهای فصل به فصل دروس وجود آزمانی ها استفاده کنند .

موقت در دانش آموز وجود داشته باشد . در مورد اول گاهی پدر و مادر و معلم از آن بی اطلاع هستند و ضروری است که با دقت بررسی نمود ، تا چنانچه چنین حالت روحی در کودک و نوجوان وجود دارد رفع گردد، زیرا رفع آن آمادگی دانش آموز را برای انجام مطالعه و درک مطالب چندین برابر می نماید .

نوع دوم اضطراب و نگرانی و ترسی است که در هنگام امتحان بروز می کند و ممکن است

از بین برود. این امر با ملاقات پدر و مادر و خود دانش آموز با معلم در یک محیط صمیمی قابل رفع بوده در مقابل امنیت و اطمینان خاطر جایگزین خواهد شد. در این زمینه بعضی از دانش آموزان تصور می کنند که بهرگونه درس را بخوانند مورد قبول معلم و مدرسه قرار نخواهد گرفت و آنها موفقیت نخواهند داشت و برای رفع این حالت یأس و نومیدی چقدر خوب است که معلم و پدر و مادر کودک در یک محیط صمیمی بکودک بفهمانند که فقط شرط موفقیت وی درس خواندن است و بس.

عامل چهارم: صرف نظر از استعداد دانش آموزان در یادگیری مطالب، از آنجائی که نخستین یادگیریهای هر فرد در یادگیریهای بعدی او مؤثر است و در پیشرفت او در آینده تاثیر انکارناپذیر دارد، باید در جهت جلوگیری از عقب ماندگی تحصیلی و جبران آن هم، این اصل همواره مورد نظر و ملحوظ باشد
 ◆ لطفاً " ورق بزنید

عامل دوم وجود خشونت و سخت گیری در خانواده و اختلاف بین اعضای خانواده به خصوص اختلافات پدر و مادر است که موجب ناامنی خاطر برای کودک می شود. در موارد بسیاری از عدم موفقیت های درسی دانش آموزان مخصوصاً " در دوره های ابتدائی و راهنمایی رد پای این نابسامانیها مشاهده می شود که کودک دائماً " در حال نرس از پدر و یا مادر و یا برادر و یا خواهر بزرگتر بوده و از آن رنج می برده است. در صورتیکه باز بین رفتن این جو ناسالم در خانواده و ایجاد محبت و صمیمیت می توان از عقب ماندگی جلوگیری نموده و یا حتی عقب ماندگی بوجود آمده را جبران کرد. سه متر از آن درگیریهای بی مورد پدر و مادر با خود دانش آموز است و نواقعات انجام کارهای سنگین و شدید و ایجاد فشار جهت انجام کارهای داخل منزل مانند خرید و پخت و پز و نگهداری از برادر و خواهر کوچک که بحرا این عامل، مسئله سلوئی خانه و سروصدای زیاد و مزاحمت های دیگران در امر تحصیل را باید یاد آور شد. توصیه بر این است که در این موارد تا آنجا که ممکن است یک آرامش نسبی برای کودک جهت انجام تکالیف فراهم شود و چنانچه در طول سال تحصیلی این امکان وجود نداشته، در فرصت تابستانی این امر بحریه گردد، یعنی پدر و مادر از بکومکوهای بیهوده به خصوص در حضور فرزندان و همجنین از نواقعات زیاده از حد و شاق از کودک بکاهند و بجای آنها او را تا حدی که ممکن است در کارهای تحصیلی کمک نمایند.

عامل سوم نرسی است که بدون علت و با باعلت، دانش آموز از مدرسه و معلم پیدا کرده که علت آن باید حتماً " کشف شود و به طور کامل

معلم و دانش آموز در چنین شرایطی درگیر چنین مسکلی هستند و این مشکل را با هم معلم و مدرسه باید با سرانگشت تدبیر و همکاری اولیاء حل نمایند والا زیانانش هم به محصلین خواهد رسید و هم به معلم که یکسال تحصیلی باید رنج آن را بدوش بکشد. این مقدمه بدانچه عنوان شد که اولیاء دانش آموزان بسهم خود در این پایان سال تحصیلی یکبار نظارت کنند و ببینند، فرزندشان چگونه درسها را گذرانده است، ولو کارنامه قبولی هم درست داشته باشد چنانچه قسمتی از درس خوانده نشده و یا بطور سریع و فشرده تدریس گشته از فرصت تابستان برای حبران آن استفاده کنند والا چنین دانش آموزی حتماً "در سال آینده دچار سرنوشتی است که اسما سائیرین و مسابهان او داشته اند. بکار بستن این روش یک نوع پیش گیری از پیش آمدن واقعه و واقعیت است.

تامل نسیم: بعضی از ناراحتی های مزاجی بویژه بیماریهای چشم، تغذیه و بیماریهای

یعنی هر نقص آموزشی ولو ناچیز و کم هر چند سریعتر و زودتر حبران گردد و تا موضوع کوچک و قابل حل و پیش گیری است اقدام گردد والا بمصداق

سرچشمه بنوان گرفتن به بیل

چوپر شدن توان کذسن به بیل
روزی این مسئله کوچک مثل هر مشکل کوچک دیگری بزرگ شده و بصورت عیب - ماندگی واقعی جلوه گر می شود که واقعا " حبران آن گاهی بصورت امری محال در می آید.

عامل پنجم: بعضی از معلمین بعللی از بیل فشرده گی برنامه و کمبود وقت در شروع سال تحصیلی، فرصت اینکه بررسی نمایند آیا برنامه های سال گذشته را دانش آموز بطور کامل فراگرفته و یا اساساً تدریس شده و حتی چنانچه تدریس گردیده باشد کیفیت آن انجام شده است و چنانچه این بررسی هم انجام شود تمام آن را وظیفه معلم سال گذشته وجود دانش آموز می - دانند، ولی واقعیت این است که خواه ناخواه

برنامه ریزی لازم دارند و گروه سوم هم نیازمند کمک هستند که بتوانند به گروه متوسطین وارد شوند. اما رهاکردن گروه دوم ضرر و زیان بیشتری را موجب می‌شود و رسیدگی به آنها امید بهره‌گیری بیشتری را دارد. باین جهت وظیفه اولیاء محترم دانش‌آموزان و معلمان دلسوز و مدرسه و نظام آموزش ایجاب می‌کند که بتوانند این گروه را با دادن برنامه‌های مخصوص و ویژه و تشویق به موقع و مناسب و ایجاد انگیزه، امیدوار نموده و نگذارند شکوفه‌های امید در دل آنها پژمرده گشته وجود را سکت خورده و ناموفق بیایند. بهر صورت در موقع ارزشیابی و تشویق حتماً "مقایسه بیشتر خود دانش‌آموز نسبت به خودش مدنظر باشد نه نسبت به سایرین. و تشویق در این زمینه یکی از پایه‌های مهم حرکت و موفقیت در کلید دانش‌آموزان است.

دندان موجب عقب ماندگی تحصیلی می‌شود که توجه پدران و مادران باین امر نیز ضروری است. معاینه عمدی کودکان نزد پزشک خانواده و معاینه و معالجه ناراحتی‌های چشمی و مخصوصاً "رفع پوشیدگی‌های دندان نیز در هر زمان علاوه بر حفظ سلامت و بهداشت فرزندان در جبران عقب ماندگی تحصیلی آنها مؤثر است.

دزیایان یادآوری این نکته روشن ضروری است که دانش‌آموزان به سه گروه تقسیم می‌شوند: گروه اول دانش‌آموزان قوی و با استعداد هستند که معمولاً تا حدود ۱۵ تا ۲۰ درصد را تشکیل می‌دهند. گروه دوم دانش‌آموزان متوسط‌اند که تعداد آنها ۷۰-۶۰ درصد می‌باشند. و دانش‌آموزان گروه سوم گروه ضعیف هستند. از بین سه گروه فوق گروه دوم گروهی هستند که باید به آنها توجه بیشتری عنایت شود زیرا عدم رسیدگی به آنها ممکن است آنها را در ردیف گروه سوم قرار دهد و رسیدگی کافی احتمالاً آنها را به گروه اول می‌برد. البته همانطور که قبلاً گفته شد گروه اول هم

★ بقیه ارضحه ۶۷

بدهد و محکوم کند، خودش نیز به همان اندازه از آن رنج می‌کشد. در واقع ضربات ناشی از دعوا هردو را به یک اندازه آزار می‌دهد. دکتور کورت هال وگ می‌گوید: "هر زن و شوهر باید بدانند که بنا به روشی که در زندگی نسبت به یکدیگر اعمال می‌کنند می‌توانند با همدیگر خوشبخت باشند، نه برعکس. زیبایی زندگی بدست خود آنهاست و شانس ادامه زندگی آنها نیز به همین بستگی دارد" ★

نیازی نیست که در هر دعوا پیروزنده گذشته دوباره پیش کشیده شود و درباره آن جر و بحث شود. اگر زن و شوهر بخواهند رفتار آزاردهنده یکدیگر را فوری تغییر بدهند باید در یک محیط آرام و با فراغت کامل بدون حالتی نفاقعی و کششهای عمیق در باره آن صحبت کنند. در اینجا است که خود بخود روس می‌شود که هیچ‌کس به تنهایی مسبب این کششها نیست. کلمات رشتنی که هر کس سعی می‌کند بدان وسیله دیگری را آزار

أَحْذَانَكُمْ بِالْحَدِيثِ، قِيلَ أَنْ يَشْفِقَكُمْ إِلَيْهِمْ
الْمُرَجَّعُ. (۱۳)

برای آموزش احادیث و معارف اسلامی
نوجوانان خود با سرعت اقدام کنید. بیش از
آنکه افراد ناباب و ناصالح آنانرا بکمراهسی و
انحراف بکشانند.

ج : آموزش تدریجی

بمنظور اینکه اولاً ظرفیت روانی و کشش
استعداد کودکان اجازه دهد، و ثانیاً " تربیت
موثر واقع شود، و نتیجه مطلوب بدست آید
موضوع آموزش و پرورش تدریجی، که شیوه
پیشوایان بزرگوار اسلام بوده، و علم و تجربه
هم لزوم آنرا تائید می نماید، ضروری خواهد
بود.

امام صادق (ع) وظائف آموزشی و تربیتی
والدین را درمورد کودکان، طی سالیهای
مختلف و بطور تدریجی اینگونه بیان فرموده
است: درسه سالگی کلمه توحید را باو یاد
دهید. در چهار سالگی محمد رسول الله را
باو بیاموزید، و در پنج سالگی دست راست و
چپ را باو یاد بدهید، و روی او را بطرف قبله
منوجه سازید، و باو بگوئید، سجده انجام دهد
و در شش سالگی کامل نماز و رکوع و سجده را باو
بیاموزید.

فَادَانِمُ لَهُ شَعْرٌ سِنِينَ، قِيلَ لَهُ: إِغْسِلْ
وَجْهَكَ وَكَفِّكَ، فَإِذَا غَسَلَهَا قِيلَ لَهُ: صَلِّ. (۱۴)

و آنگاه که به هفت سال تمام رسید، شستن
دست و صورت باو آموزش داده شود، و دستور
نماز خواندن را باو بدهید.

و اگر ما با تربیت‌های دشوار روبرو می شویم
گاهی علت آن اینست که، شیوه تدریج

را نصیحت کنی، و تذکر دهی، در واقع به نکوهش
و تخریب شخصیت او اقدام کرده‌ای!

امام حسن عسگری (ع) فرمود: مَنْ وَعَظَ
أَخَاهُ سِرًّا فَقَدْ زَانَهُ وَمَنْ وَعَظَ عَلَانِيَةً فَقَدْ
شَانَهُ (۱۲)

کسیکه در پنهانی برادر مسلمان خود را
موعظه کند، براستی باوجمال و زیبایی بحثیده
و کسیکه بطور آشکار و در حضور دیگران بموعظه
برادر مسلمان خود بپردازد، در واقع او را خراب
و معیوب نموده است!

ب : هرگز غافل نباید شد

گاهی مسائل و مشکلات زندگی، گاهی اعتماد
و اطمینان افراطی بشرائط موجود اجتماعی، و
گاهی هم بی توجهی به مسئولیت‌های سنگین
تربیت دینی، موجب می شود که، والدین از
اعمال و رفتار فرزندان خویش غافل می شوند، و
شرائط سنی و روانی و محیطی آنانرا نادیده
می گیرند، و زمانی بخود می آیند که، از ناحیه
غفلت و بی احتیاطی خود، با اشتباه و لغزش
و یا انحراف و تباهی فرزندان مواجه شده‌اند، و
از این راه باید غرامت سنگینی را بپردازند.
در صورتیکه، اولاً از مسئولیت سنگین

آموزش و تربیت نباید غفلت نمود، و ضمن همه
گرفتاریها و مشکلات زندگی برای تربیت
فرزندان هم باید حساب جداگانه‌ای باز کرد، و
برای آن سرمایه گذاری نمود، و ثانیاً، از اشتباه
و لغزشهایی که برای دیگران پیش می آید، و
ضربه‌هایی متوجه آنان می گردد، درس عبرت
باید آموخت.

امام صادق (ع) فرموده است: بَسَادٌ رَوَا

امیرالمومنین (ع) میفرمود: **عَلِّمُوا صِبْيَانَكُمْ
الصَّلَاةَ وَحَدِّثُوهُمْ بِهَا إِذَا بَلَغُوا الْحُلُمَ (۱۵)**

نماز واحکام لازم آنرا بکودکان خـود
بیاموزید. و از آنان مواظبت و مراقبت بعمل
آورید، تا به سن بلوغ برسند، و خود بتوانند
انجام وظیفه کنند.

" جابرین عبداللہ انصاری " که پیرمرد
کهنسالی بود، و در ۱۹ جنگ در رکاب پیغمبر
(ص) شرکت نموده بود، در روزگار پیری خود
نیز تبلیغ و آموزش دیگران را یک مسئولیت
اجتناب ناپذیر می دانست، و برای آن سماجت
و بیگیری داشت.

در تاریخ می خوانیم: **كَانَ جَابِرًا يَتَوَكَّلُ
عَلَى عَصَاهُ وَهُوَ يَدْرِي سَكِّ الْمَدِينَةِ وَمَجَالِسِهِمْ
وَ هُوَ يَقُولُ عَلَيَّ خَيْرَ الْبَشَرِ... مَعَاشِرَ الْأَنْصَارِ
أَدَّبُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَيَّ حُبِّ عَلِيٍّ (۱۶)**

وی بر عصای خود تکیه می کرد، و در
کوچه های مدینه گردش می نمود، و در جلسات
افراد حضور می یافت، و پیوسته اعلام می -
داشت: **علی (ع) برگزیده ترین انسانهاست**
ای گروه انصار، فرزندان خود را بر اساس
دوستی و ارادت به علی بن ابیطالب (ع)
پرورش دهید.

فراموش شده، و اولیاء و مربیان می خواهند، در
شرایط خاصی وظائف و معارف فراوانی را، بطور
دفعی و فشرده به کودکان و نوجوانان منتقل
نمایند.

د: آموزش پیوسته با مراقبت

ه: آموزش با شعر و سرود

در اینکه اگر معارف و دانائیهای لازم
اعتقادی و اخلاقی و فرهنگی بوسیله شعر و سرود
بکودکان آموخته شود، بخاطر داشتن آهنگ و
کیرایی، نقش بجای ماندنی تری دارد، کمتر
بخود شک و تردید میتوان راه داد، تجربه هم
این معنی را بارها اثبات کرده است. و اولیاء و
☆ لطفاً "ورق بزیند

موضوع آموزشهای دینی و تشریفاتی روی
کودکان اینطور نیست که عموماً با یک بار گفتن
مفید و موثر واقع شود، بلکه گفتن، تکرار
مراقبت و پیگیری جدی لازم دارد، و حتی
نحوه آموزش، و صحنه سازبهای مناسب، برای
آموزش موثر و بجای ماندنی، تأثیر بسزایی
دارد.

در پایان این مقال، خاطر اولیاء و مربیان گرامی را باین معنی معطوف می دارد، چنانکه خودهم باین واقعیت رسیده اند، هرگز ناه ثیر آموزش با محبت و منطق را، با آموزش خشن و رنج آور، از لحاظ ناه ثیر و نتیجه نمی توان با هم مقایسه نمود.

بنابراین، اگر درس و آموزش معلم "زمنه" محبتی باشد، حتی طفل گریزبای " را هم "جمعیمکتب می آورد" و سرزمین وجود او را از سرچشمه آموزش زلال معلومات و معارف سازنده سیراب می سازد.

آری، این معنی از نظر روانشناسی ثابت شده، تجربه های آموزشی و تربیتی هم آنرا بارها باثبات رسانده، و دربالا هم که تقدم آموزش بر تربیت را مورد ارزیابی فرار دادیم، این معنی تا حدی روشن گردید.

مربیان هرگز نباید از این شیوه غفلت نمایند. راستی اگر بحواهمیم، معنی و شرط تشیع را برای کودکان بیان کنیم، دریک عبارت کوتاه بدور از شرح و تفصیل پیچیده و سنگین، آیسا بهتر از این می شود که کودکان، این سرود را فراگیرند؟

گر تو شیعه ای، با ولای ما

پای خود گذار جای پای ما

آری، این معنی که معارف اسلامی و شیعی بوسیله شعر بکودکان آموزش داده شود، مورد عنایت اولیاء گرامی اسلام هم بوده، و آنان در این زمینه هم، رهنمود لازم را ارائه کرده اند.

امام صادق (ع) میفرماید: هرگاه اشعار "ابوطالب" برای امام علی (ع) خوانده می شد، آن حضرت، با شگفتی زیاد لذت می برد، و میفرمود: **تَعْلِمُوهُ وَعَلِمُوهُ أَوْلَادَكُمْ فَإِنَّهُ كَانَ عَلِيَّ دِينِ اللَّهِ وَ فِيهِ عِلْمٌ كَثِيرٌ.** (۱۷)

این اشعار را فراگیرید، و آنرا به کودکان خود هم بیاموزید، زیرا این اشعار براساس مفاهیم دین الهی سروده شده، و درآن معارف و تعلیمات فراوانی وجود دارد.

همچنین امام صادق (ع) درباره اشعار: سفیان بن مصعب "کوفی، معروف به "عبدی" میفرمود:

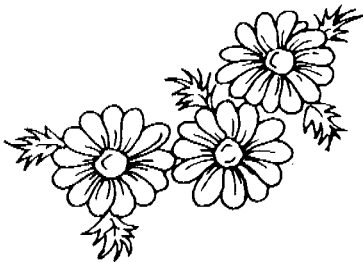
يَا مَعْشَرَ الشَّيْعَةِ، عَلِّمُوا أَوْلَادَكُمْ شِعْرَ الْعَبْدِي فَإِنَّهُ عَلِيٌّ دِينِ اللَّهِ. (۱۸)

ای جماعت شیعه، شعرهای "عبدی" را به کودکان خود بیاموزید، زیرا این اشعار برپایه تعلیمات دین خداوند سسروده شده است.

و: آموزش با محبت و منطق

یوشاندن، این ارزشها خواهد بود.

- ۱- کیهان ۱۲/۲۴/۱۳۶۷ ص ۵
- ۲- سفینه البحار ج ۲ ص ۲۷۲
- ۳- سوره نحل، آیه ۸۷
- ۴- مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۲۵
- ۵- حیاة الصحابه ج ۱ ص ۶۷
- ۶- نهج البلاغه فیض، ص ۱۲۶۴
- ۷- سوره نحریم آیه ۶
- ۸- کنز العمال ج ۲ ص ۵۳۹
- ۹- صحیفه سجادیه ص ۲۴۴
- ۱۰- بحار الانوار ج ۱ ص ۲۰۸
- ۱۱- غرر الحکم ج ۱ ص ۷۷۵
- ۱۲- تحف العقول ص ۳۶۴
- ۱۳- فروع کافی ج ۶ ص ۴۷
- ۱۴- مکارم الاخلاق ص ۲۲۲
- ۱۵- مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۶۲۶
- ۱۶- بهجه الامال فی شرح زبده المقال ج ۲ ص ۴۸ - ۴۸۴
- ۱۷- مستدرک الوسائل ج ۲ ص ۶۲۵
- ۱۸- الکنی والالقباب ج ۲ ص ۴۲۰ عبادت در اسلام ص ۲۶۸
- ۱۹- حیاة الصحابه ج ۱ ص ۹۶
- ۲۰- حیاة الصحابه ج ۱ ص ۹۷

اضافه براین، موضوع بکارگیری محبت و منطقیهای انسانی، مورد توجه اولیاء بزرگوار اسلام هم بوده، و پیامبر عالیقدر اسلام، برای دعوتها و سازندگیهای موثر تبلیغی و تربیتی اجتماعی، سیره و شیوه خویش را بر این اساس قرار می داد.

در تاریخ می خوانیم: **كَانَ رَسُولَ اللَّهِ (ص) إِذَا بَعَثَ بَعْتًا، قَالَ: تَأَلَّفُوا النَّاسَ، وَلَا تُغَيِّرُوا عَلَيْهِمْ حَتَّى تَدْعُوهُمْ.** (۱۹)

پیامبر بزرگوار اسلام، هرگاه گروهی را برای تبلیغ و دعوت به اسلام، بمنطقه‌ای اعزام می داشت " پیوسته با آنان سفارش می کرد، با مردم از راه الفت و محبت وارد شوند، و بر آنها تغییر و تحمیل روا ندارند، تا بدین وسیله بتوانند، آنانرا به مکتب درخشان اسلام فرا خوانند.

بعدهم در مورد ارزش سازنده و پاداش پابنده چنین شیوه‌ای به آنان میفرمود: **قَالَ اللَّهُ لَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ بِكَرْجَلًا وَّاحِدًا، خَيْرُكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ.** (۲۰)

بخدا سوگند، اگر بدین وسیله خداوند بدست تو یکنفر را هدایت و اصلاح نماید، این عمل برای تو بالاتر است از آنچه خورشید بر آن می تابد!

بنابراین، از آنچه در این نوشتار مطالعه کردیم، ضرورت و حساسیت آموزش و پرورش مسئولیت سنگین اولیاء و مربیان در این زمینه دشواریهای رسالت پرورشی، شیوه‌های آگاهانه همراه با مراقبت، بکارگیری شیوه تدریج و مواظبت پیوسته، آموزش با شعر و سرود، و بالاخره بکارگیری شیوه زمزمه محبتی، روشن گردید، و آنچه مهم است، استمداد جستن از عنایت خداوندی و همت جویی برای لباس عمل